

การประยุกต์หลักพลธรรมาเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของ
ผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
THE BALADHAMMA APPLICATION TO PROMOTE POLITICAL KNOWLEDGE AND
UNDERSTANDING OF LOCAL ADMINISTRATORS AT CHO HAE SUBDISTRICT,
MUEANG DISTRICT IN PHRAE PROVINCE

มัญชกร เชิดชู^{1*}

Mancharikon Choedchu^{1*}

*Corresponding Author E-mail: munchareekorn@gmail.com

Received March 22, 2026; Revised May 12, 2026; Accepted May 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 2.ศึกษาปัจจัยหลักผล 4 ที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่น และ 3.นำเสนอการประยุกต์หลักพลธรรมาเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่น การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ 379 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1.ระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก 2.หลักพลธรรมาที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่น ได้แก่ สังคหผล ($\beta = .505$) มีอิทธิพลเชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงในการส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชน วิริยผล ($\beta = .335$) มีอิทธิพลเชิงบวกในระดับปานกลางต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง และ อนุวัชผล ($\beta = .152$) มีอิทธิพลเชิงบวกในระดับค่อนข้างต่ำต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการส่งเสริมให้บุคคลมีการพิจารณาและตัดสินใจทางการเมืองอย่างรอบคอบ สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 76.00 แต่ปัญญาผลไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครอง

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

ท้องถิ่นในตำบลช่อแฮเนื่องจากประชาชนให้ความสนใจในด้านเศรษฐกิจมากกว่าการเมือง 3.หลัก
พละธรรมมีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ปัญญาพละ ส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการ
ปกครองอย่างถูกต้อง วิริยพละ ส่งเสริมความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและปฏิบัติหน้าที่เพื่อ
ประโยชน์ชุมชน อนวัชพละ ส่งเสริมความซื่อสัตย์ โปร่งใส และหลักธรรมาภิบาล และสังคหพละ
ส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยหลักธรรมทั้ง 4 ด้าน
ได้รับการบูรณาการเป็น TRESF Model (The Four Bases of Power Rights & Liberties
Equity Sovereignty Fraternity Model) รูปแบบการประยุกต์หลักพละธรรมเพื่อส่งเสริม
ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพละธรรม; ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง; ผู้ปกครองท้องถิ่น

Abstract

This mixed-methods study aims to 1. examine the level of political knowledge and understanding of local administrators in Cho Hae subdistrict, Mueang district, Phrae province, 2. investigate Bala principles affecting their political knowledge and understanding, and 3. propose the application of Bala principles to enhance political knowledge and understanding. The quantitative data were collected from 379 participants using questionnaire and then analyzed using descriptive statistics and stepwise multiple regression. The qualitative data were gathered from 10 key informants using in-depth interviews and analyzed by using descriptive content analysis.

The findings were as follows: 1. The level of political knowledge and understanding of local administrators was at a high level. 2. Bala principles affecting political knowledge and understanding of local administrators were as follows: Saṅgha-bala: ($\beta = .505$), which demonstrated a relatively strong positive influence on the political knowledge and understanding of local administrators in both their professional duties and communal coexistence; Viriya-bala ($\beta = .335$), which showed a moderate positive influence on political knowledge and understanding, particularly in knowledge acquisition and self-development; and Anavajja-bala ($\beta = .152$), which indicated a relatively low positive influence on political knowledge and understanding, particularly by encouraging careful consideration and decision-making on political issues. The variables can collectively predict 76.0% of the variance. However, Paññā-bala: has no significant

effect on political knowledge and understanding of local administrators in Cho Hae subdistrict, as the public places greater importance on economic than political ones. 3. Bala principles play a significant role: Paññā-bala enhances accurate knowledge and understanding of political and administrative systems; Viriya-bala strengthens commitment to self-development and fulfillment of duties for community benefit; Anavajja-bala promotes integrity, transparency, and good governance; and Saṅgaha-bala fosters cooperation, social cohesion, and public participation. The four principles are synthesized into TRESF Model (The Four Bases of Power: Rights & Liberties, Equity, Sovereignty, and Fraternity), representing a framework for applying Bala principles to sustainably enhance political knowledge and understanding among local administrators.

Keywords: Bala principles; Political knowledge and understanding; Local administrators

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นเป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบราชการไทยที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะในระดับตำบลที่มีผู้ปกครองท้องถิ่น เช่น กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน ทั้งในด้านการถ่ายทอดนโยบาย การบริการสาธารณะ และการดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ รวมถึงตำบลช่อแฮ จังหวัดแพร่ ยังประสบปัญหาหลายประการที่กระทบต่อบทบาทและประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (กระทรวงมหาดไทย, 2564) หนึ่งในปัญหาสำคัญคือการขาดความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการ ผู้นำท้องถิ่นหลายรายไม่มีพื้นฐานด้านการวางแผน การจัดทำงบประมาณ หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในเรื่องความเข้าใจกฎหมายและระเบียบราชการ ซึ่งส่งผลต่อความล่าช้าและความผิดพลาดในการดำเนินงานของภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ปัญหาด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาลก็เป็นอีกประเด็นที่น่ากังวล การบริหารงานที่ไม่เปิดเผยข้อมูลต่อประชาชน และการขาดกลไกการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับความโปร่งใส และอาจนำไปสู่การทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบนอกจากนี้ อิทธิพลจากกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มการเมืองในระดับจังหวัดยังมีบทบาทอย่างมากในพื้นที่ โดยเฉพาะในบริบทของตำบลช่อแฮซึ่งมีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับกลุ่มผู้มี

อิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้การตัดสินใจของผู้นำท้องถิ่นมักเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวมแม้ผู้นำท้องถิ่นที่จะมีความใกล้ชิดกับประชาชน แต่ในหลายกรณีพบว่าโครงการพัฒนาที่ถูกผลักดันกลับไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สาเหตุหลักคือการไม่ลงพื้นที่และไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้โครงการขาดประสิทธิภาพและความร่วมมือจากชุมชน การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึงและไม่เป็นระบบยังเป็นข้อจำกัดสำคัญ ช่องทางการสื่อสารแบบเดิม เช่น เสียงตามสายหรือป้ายประกาศ ไม่สามารถกระจายข้อมูลให้ถึงประชาชนทุกกลุ่มได้ อีกทั้งยังไม่เอื้อต่อการรับฟังความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมจากประชาชนนอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มักประสบปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากร และเครื่องมือในการดำเนินงาน ซึ่งแม้ผู้นำจะมีวิสัยทัศน์และความตั้งใจ แต่ก็ไม่สามารถผลักดันโครงการต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันผู้นำท้องถิ่นบางรายยังขาดวิสัยทัศน์เชิงพัฒนา เน้นเพียงโครงการที่เห็นผลในระยะสั้น เช่น การก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน มากกว่าการส่งเสริมอาชีพ การศึกษา หรือสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (พระสังวณ เขมปบุญโญ (สายเนตร) และคณะ, 2565)

ตำบลช่อแฮเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะตัว โดยได้รับอิทธิพลจากทั้งวัฒนธรรมล้านนาและวัฒนธรรมไทยภาคกลาง โดยเฉพาะบทบาทของวัดพระธาตุช่อแฮในฐานะศูนย์กลางจิตวิญญาณของชุมชน ส่งผลให้ค่านิยมทางการเมืองมีลักษณะอนุรักษนิยม ผสมผสานกับระบบอุปถัมภ์ที่เน้นความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและความเคารพต่อผู้มีอำนาจแม้จะมีการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง แต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ โดยประชาชนส่วนใหญ่มีบทบาทเพียงแค่ “ผู้เลือกตั้ง” มากกว่าการร่วมกำหนดนโยบายหรือการตรวจสอบการทำงานของผู้นำ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ภายใต้กรอบของระบบราชการแบบอำนาจนิยม เน้นการรับคำสั่งจากส่วนกลาง มากกว่าการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ จึงสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนยังมีความรู้ (เทศบาลตำบลช่อแฮ, 2568) จากผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร โดยข้อค้นพบที่สำคัญคือ การไม่สนใจทางการเมืองทำให้ประชาชนที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เช่น การเรียกประชุม การรณรงค์การเลือกตั้งหรืออื่น ๆ ทำให้ต้องประชาสัมพันธ์แจ้งข่าว หรือจัดทำเอกสารเพื่อแจกตามบ้าน ต่าง ๆ ในภายหลัง แต่ก็ยังถือว่าเป็นประชาชนแค่จำนวนน้อยกว่า ผู้ให้ความร่วมมือ เพราะส่วนใหญ่ผู้นำชุมชน เข้าไปให้ความช่วยเหลือ คลุกคลี และรับทราบปัญหาเกี่ยวกับประชาชนอยู่เสมอ ๆ ทำให้ส่วนใหญ่เมื่อมีการร้องขอก็มาร่วมประชุมกัน มาให้ความช่วยเหลือกัน ซึ่งการจะได้รับความร่วมมือนั้นผู้นำชุมชนต้องเข้มแข็งเสียก่อน ชุมชนจึงจะเข้มแข็งตามไป

ด้วย และเมื่อชุมชนเข้มแข็งขึ้นประชาชนก็จะให้ความร่วมมือเองประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชน เมื่อมีการขอความร่วมมือ (สำเร็จ ราชฉวาง, 2566)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเท่าที่ควร จึงสมควรในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้กับประชาชนและผู้ปกครองท้องถิ่นต่อไป การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จได้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการนำเอาหลักธรรมพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริม ซึ่งหลักธรรมนั้นได้แก่ หลักพระ ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดกำลังในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นได้ทั้งทางด้านกำลังปัญญา กำลังความเพียร กำลังสุจริต และกำลังสังเคราะห์ การประยุกต์หลักพระธรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เพื่อแก้ไขปัญหาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นและนำผลวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและพัฒนา สนับสนุน การปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยหลักพระ 4 ที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพระธรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไปในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 7,178 คน (เทศบาลตำบลช่อแฮ, 2568) โดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 (สุรพล สุ

ยะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (ปัญญา คล้ายเดช, 2560)

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ด้วยวิธีการแบบเจาะจง (ปัญญา คล้ายเดช, 2560) ประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 3. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน และ 4. กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 เครื่องการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ และนำแบบสอบถามที่ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (สมนึก ภัททิยธนี, 2565) ได้ค่า IOC 0.950 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.817

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ และนำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมสารนิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อขอความเห็นชอบ

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้สิทธิ์เลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 ชุด ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับมาแล้ว นำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 379 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด และนำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูลสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปของความเรียง

ผลการวิจัย

1.ระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน 1. ด้านอำนาจอธิปไตย 2. ด้านสิทธิเสรีภาพ 3. ด้านความเสมอภาค 4. ด้านภราดรภาพ ซึ่งแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางต่อไปนี้

ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอำนาจอธิปไตย	3.70	0.65	มาก
2. ด้านสิทธิเสรีภาพ	3.66	0.63	มาก
3. ด้านความเสมอภาค	3.69	0.62	มาก
4. ด้านภราดรภาพ	3.73	0.70	มาก
รวม	3.69	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านภราดรภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านอำนาจอธิปไตย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านความเสมอภาค มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสิทธิเสรีภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2.ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตารางที่ 2 หลักพละธรรมที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตัวแปรหลักพละ 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.646	.092		7.017**	.000
สังคหพละ (กำลังการ					
สงเคราะห์)	.423	.030	.505	14.332**	.000
วิริยพละ	.273	.029	.335	9.538**	.000
อนวัชพละ	.130	.029	.152	4.523**	.000

Multiple R = .872^a R Square = .760 Adjusted R Square = .758 Std Error = .285 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักพละธรรมที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการ ดังนี้คือ ด้านสังคหพละ ด้านวิริยพละ ด้านอนวัชพละ แต่ด้านปัญญาพละ ไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮเนื่องจากประชาชนให้ความสนใจในด้านเศรษฐกิจมากกว่าการเมืองจึงทำให้ด้านปัญญาพละไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .872 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .760 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .758 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .285 แสดงว่าปัจจัยในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ได้ร้อยละ 76.00 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = .646 + (.423) \times X_4 + (.273) \times X_2 + (.130) \times X_3$$

$$Z_y = (.505)Z_{X_4} + (.335)Z_{X_2} + (.152)Z_{X_3}$$

3.การประยุกต์หลักพละ 4 เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

การประยุกต์หลักพละธรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ พบว่า หลักพละธรรมมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองท้องถิ่นทั้งในด้านความรู้ ความประพฤติ และการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยสามารถสรุปได้ 4 ด้าน

1. ด้านปัญญาพละ พบว่า ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ควรมีความตระหนักรู้ในการเพิ่มความเข้าใจทางการเมือง อีกทั้งรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างรอบด้าน ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและข้อกฎหมายได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งนำไปใช้ในการวางแผนและตัดสินใจเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน
 2. ด้านวิริยพละ พบว่า ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ควรมีความเพียรพยายามในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตน ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีความอดทนต่ออุปสรรคและแรงกดดันทางการเมือง และมุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
 3. ด้านอนวัชขพละ พบว่า ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ควรยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้
 4. ด้านสังคหพละ พบว่า ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ควรมีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และใส่ใจต่อปัญหาของประชาชน พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน
- การประยุกต์หลักพละธรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชขพละ และสังคหพละ มีส่วนช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ ทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของวิสุทธิ โปธิแท่น (2554) ที่กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ดีย่อมสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ด้านภราดรภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการให้บริการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสิทธิ์ ฉัตรสุวรรณ (2566) ที่กล่าวว่า หลักภราดรภาพอาจเป็นแนวทางทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ความเข้าใจอย่างตระหนักรู้ในภราดรภาพจะช่วยให้ผู้คนร่วมสังคม

ทั้งหมดทั้งภาครัฐและพลเมืองมองความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคมด้วยความรู้สึกของความ เป็นพี่น้อง และยอมรับความแตกต่างของกันและกัน

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านสิทธิและเสรีภาพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แม้จะยังอยู่ในระดับมาก แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่า ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ในด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปกิจ พรรัตนานุกุล (2564) กล่าวว่า ความเข้าใจในด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชนยังมีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องมีการ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยหลักผล 4 ที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นใน ตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า หลักผล 4 สามารถร่วมกันทำนายความรู้ความ เข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นได้ร้อยละ 87.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมี 3 ด้านที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านสังคหผล ด้านวิริยะผล และด้านอนวัชชผล ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก องคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ที่กล่าวถึง ผล 4 ว่า เป็นกำลังที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่

ด้านสังคหผล (กำลังการสงเคราะห์) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ของผู้ปกครองท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2559) ที่กล่าวว่า สังคหผลเป็นกำลังในการสงเคราะห์ การมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่น และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ผู้นำท้องถิ่นที่ต้องทำงานร่วมกับประชาชนอย่างใกล้ชิด ผลการวิจัยนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระลิขิต สุขะจิตโต (สอนมา) และคณะ ที่ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลัก ผลธรรม 4 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดหัวถนน อำเภอสะเดา จังหวัด สงขลา” พบว่า สังคหผลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและการทำงาน เป็นทีม

ด้านวิริยะผล (กำลังความเพียร) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นเป็นอันดับสอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) (2553) ที่กล่าวว่า วิริยะผลเป็นกำลังความเพียรพยายามที่จะทำให้สำเร็จซึ่งการงาน ไม่ย่อท้อต่อ อุปสรรค มีความอดทนและความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้นำที่ดี ผลการวิจัย นี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อวยชัย รวงชัยกุล (2560) ที่ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้ผล 4 เพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี” พบว่า วิริยะผลมี ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนด้านอนวัชช ผล (กำลังสุจริต หรือกำลังความบริสุทธิ์) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นเป็นอันดับสาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระศรีธีรพงษ์ (อุดม สารเมธิ) (2557) ที่กล่าวว่า อนวัชชผลเป็นกำลังความบริสุทธิ์ การมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่มีมลทิน การประพฤติปฏิบัติ

ตามหลักศีลธรรมอย่างเคร่งครัด เป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นผู้นำที่ดี ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาเชมปัตต์ สุทธิธมโม (2564) ที่ศึกษาเรื่อง “การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพระ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า อนุวัชพระมีความสำคัญต่อการบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ที่น่าสนใจคือ ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัญหาพระ (กำลังปัญญา) แม้จะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในการปฏิบัติ แต่กลับไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในสมการการถดถอยพหุคูณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาพระเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะกับวิริยะพระและอนุวัชพระ ซึ่งทำให้เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกันในสมการการถดถอยพหุคูณแล้ว อิทธิพลของปัญหาพระถูกอธิบายโดยปัจจัยอื่น ๆ แล้วอย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ปัญหาพระยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์ปัญหาการเมืองอย่างรอบด้าน การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการไม่ยึดติดกับอคติหรือผลประโยชน์ส่วนตน

3. การประยุกต์หลักพระธรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอมะนัง จังหวัดแพร่ สามารถนำมาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2553) กล่าวว่า หลักธรรมพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาไพโรจน์ กนฺตธมฺโม (สุปิ่น) (2567) ที่ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลจรัล อำเภอบ้านลาด จังหวัดอุดรธานี” พบว่า หลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของ พระมหาเอกกวิณ ปิยวิโร (อะซิม) (2564) ที่ศึกษาเรื่อง “การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา” พบว่า หลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประยุกต์ใช้หลักพระ 4 ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นที่สามารถทำให้ผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีความเพียรพยายามในการศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ และมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งจะส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการประยุกต์หลักพละธรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่จึงเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในการพัฒนาชุมชนและพื้นที่อื่น ๆ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาผสมผสานกับการบริหารจัดการท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นต้นแบบหรือรูปแบบที่เรียกว่า TRESF Model ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 TRESF Model หรือ ทฤษฎีสี่เสา โมเดล

ภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองที่เชื่อมโยง “หลักพละธรรม” กับ “หลักประชาธิปไตยสากล” เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในบริบทพื้นที่จริง โมเดลนี้สะท้อนว่า การพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นไม่อาจแยกออกจากฐานทางศีลธรรม และคุณธรรมส่วนบุคคล โดยใช้ หลักพละ 4 (T: The Four Bases of Power) ได้แก่ ปัญญา ความเพียร ความซื่อสัตย์ และการสังเคราะห์ เป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับพฤติกรรมทางการเมือง

จากฐานดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาองค์ประกอบประชาธิปไตย 4 ด้าน ได้แก่

R: Rights & Liberties (สิทธิและเสรีภาพ) ส่งเสริมการเคารพสิทธิ การแสดงออก และการคุ้มครองประชาชน

E: Equity (ความเสมอภาค) สร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียม

S: Sovereignty (อำนาจอธิปไตย) เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองระดับท้องถิ่น

F: Fraternity (ภราดรภาพ) เสริมสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงมหาดไทยและสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรจัดทำหลักสูตรอบรมพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นโดยบูรณาการหลักพระธรรม 4
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการใช้หลักพระธรรม โดยเฉพาะสังคหะและวิริยพละ
3. ควรมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ปกครองท้องถิ่นที่ใช้หลักพระธรรม 4 เป็นตัวชี้วัด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ทางการเมืองของผู้ปกครองท้องถิ่นในบริบทสังคมวัฒนธรรมที่ต่างกัน เพื่อให้ใช้ได้อย่างหลากหลาย
2. ศึกษาการพัฒนาแนวทางประยุกต์ใช้หลักพระธรรม 4 อย่างเป็นรูปธรรม เช่น หลักสูตร คู่มือ และสื่อการเรียนรู้
3. ศึกษาผลของการใช้หลักพระธรรม 4 ต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน และความพึงพอใจของประชาชน
4. ศึกษาปัจจัยอื่นที่มีผลต่อความรู้ทางการเมือง เช่น ประสบการณ์ การศึกษา การอบรม และการสนับสนุนจากองค์กร
5. ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เช่น อิทธิบาท 4 ธรรมราชาธรรม 10 เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสม
6. ศึกษาแบบระยะยาว เพื่อติดตามผลและความยั่งยืนของการใช้หลักพระธรรม 4

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2564). *แนวทางการบริหารราชการส่วนภูมิภาค: แนวทางการประเมินส่วนราชการฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาดไทย.
- เทศบาลตำบลช่อแฮ. (2568). *จำนวนประชากรตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2568, จาก <https://www.chohae.go.th/home>

- ธนสิทธิ์ ฉัตรสุวรรณ. (2566). การสร้างภราดรภาพในสังคมพหุวัฒนธรรม: มุมมองจากพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 30(2-3), 72-90.
- ปกิจ พรรัตนานุกุล. (2564). ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปัญญา คล้ายเดช. (2560). ระเบียบวิธีการวิจัยทางรัฐศาสตร์. ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์
- พระครูใบฎีกาเกษมปัตต์ สุทธิธมฺโม. (2564). การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพละ 4 ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2553). วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม). (2564). การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ดุฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระลิขิต สุขชีโว (สอนมา), และคณะ. (2566). การประยุกต์ใช้หลักพละธรรม 4 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดหัวถนน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 937-952.
- พระศรีธีรพงษ์ (อุดม สารเมธี). (2557). จริยธรรมผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสังวณ เขมปญโญ (สายเนตร), และคณะ. (2565). การสื่อสารทางการเมือง. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(3), 357-368.
- พระใบฎีกาไพโรจน์ กนตธมฺโม (สุปินะ). (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลจirim อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิสุทธิ์ โปธิแท่น. (2554). ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2565). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *พลิกโฉมประเทศไทย ก้าวไปด้วยกัน: รายงานสถานการณ์สังคมไทยไตรมาส 4 ปี 2565*. สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำเริง ราชฉวาง. (2566). *การรับรู้ทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อวยชัย ราชชัยกุล. (2560). *การประยุกต์ใช้พละ 4 เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.